

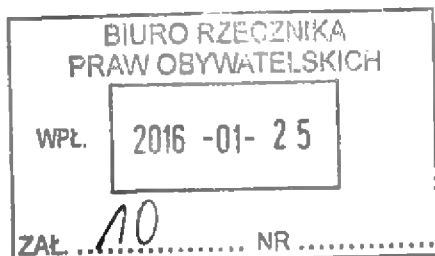

Ząbkowice Śl. 2016.01.18

NA.07.1.2016.DS

L.dz. 78 NA.2016

Dot. KMP.575.33.2015.JJ

Biuro

Rzecznika Praw Obywatelskich

Al. Solidarności 77

00-090 Warszawa

Odnosząc się do raportu Przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Domu Pomocy Społecznej w Ząbkowicach śl. w dniu 17 listopada 2015r, informuję iż wszelkie zalecenia zawarte w powyższym raporcie zostały uwzględnione i przeanalizowane, i tak:

W odniesieniu do pkt :

- 1.1 Dom posiada na wyposażeniu odbiorniki telewizyjne i radiowe pozwalające zaspokoić potrzeby placówki, które sukcesywnie w ramach posiadanych środków są zakupywane. Doposażono pokoje wskazane przez kontrolujących w powyższe urządzenia, w przypadku osób, które nie mają życzenia posiadania tego typu środków przekazano uwzględniono ich prośby.
- 1.2 Zarządzeniem dyrektora domu zaktualizowano Regulamin porządkowy mieszkańców usuwając z jego treści środki dyscyplinujące, zapoznano mieszkańców z nową treścią regulaminu i wywieszono w miejscu ogólnodostępnym na tablicy ogłoszeń.
- 1.3 Zapoznano mieszkańców z treścią regulaminu oraz złożono w aktach osobowych informacje dot. zapoznania się z powyższym regulaminem bez względu na sytuację prawną mieszkańca (osoby ubezwłasnowolnione)

1.4

W odniesieniu do zalecenia uzależnienia wyjść na zewnątrz placówki przez mieszkańców ubezwłasnowolnionych całkowicie od ich stanu psychofizycznego nie zaś od decyzji opiekuna prawnego wskazuję co następuje.

Zadaniem ustanowionego opiekuna osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie jest:

1. piecza nad osobą ubezwłasnowolnioną;
2. zarząd nad jego majątkiem;
3. reprezentacja wobec osób trzecich – zastępowanie osoby będącej pod opieką w dokonywaniu czynności prawnych, składaniu oświadczeń woli.

Przez sprawowanie pieczy należy rozumieć dbanie by ubezwłasnowolniony miał środki do życia, opiekę lekarską, aby sam sobie nie szkodził i nie stwarzał zagrożenia dla innych osób.

Reprezentacja polega na zastępowaniu osoby będącej pod opieką w dokonywaniu czynności prawnych, składaniu oświadczeń woli.

Opiekun sprawuje również zarząd majątkiem ubezwłasnowolnionej.

To właśnie w ramach sprawowania pieczy nad osobą ubezwłasnowolnioną od opiekuna wymaga się wiedzy, gdzie jego podopieczny się znajduje i czy jest bezpieczny a także czy nie stanowi zagrożenia dla innych osób. W tym miejscu należy również zwrócić uwagę na odpowiedzialność cywilną opiekuna w ramach art. 427 k.c. Opiekun może być pociągnięty do odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przez osobę ubezwłasnowolnioną osobom trzecim, jeśli poszkodowany udowodni winę opiekuna w nadzorze. Zatem wymagana zgoda opiekuna prawnego do opuszczenia placówki nie może być postrzegana jako naruszenie praw osobistych tej osoby a jedynie jako szeroko pojęta dbałość o zdrowie życie w ramach prawidłowo wykonywanego nadzoru.

Zakres praw opiekuna wzgl. podopiecznego można porównać do zakresu władzy rodzicielskiej. Niemniej opiekun podlega nadzorowi sądu opiekuńczego. W tym kontekście nikt nie zarzuca rodzicowi czy opiekunowi prawnemu małoletniego, iż nie pozostawia dziecka samego w domu bez opieki czy też nie zezwala mu na opuszczenie domu bez opieki lub wiedzy rodzica/ opiekuna. W tym zakresie również trudno mówić o naruszeniu praw i wolności osobistej dziecka.

Mając na uwadze powyższe uważam, iż przyjęte postępowanie opiekunów prawnych jest zgodne z prawem i zakresem ich obowiązków wobec osoby ubezwłasnowolnionej.

- 1.5 Usunięto z Regulaminu mieszkańców środki dyscyplinujące w tym zaprzestano odbioru alkoholu.
- 1.6 Opracowano dokumentację projektową na przebudowę sanitariatów wraz z dostosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych, o pomoc w realizacji zadania wystąpimy do Starostwa Powiatowego i Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego na pokrycie kosztów zadania.
- 1.7 Dom Pomocy Społecznej jest placówką stałego pobytu , zapewniającą całodobową opiekę nie zaś podmiotem leczniczym , dlatego też zakup specjalistycznego sprzętu nie jest wymogiem ustawowym lecz możliwością poszerzenia usług specjalistycznych oferowanych przez dom. Zakup powyższych urządzeń nałożyłoby na pracodawcę przeszkolenie pracowników w specjalistyczny kurs uprawniający do jego obsługi. W razie pogorszenia stanu zdrowia mieszkańca pierwszej pomocy mieszkańcowi udziela pielęgniarka a następnie w razie konieczności wzywane jest pogotowie ratunkowe.
- 1.8 W przychodni zdrowia do której zadeklarowany jest mieszkaniec są dostępne karty chorego, gdzie lekarz i kontaktu dokonuje w nich wpisów dot. zleceń lekarskich. Ponadto w palcówce założono karty zleceń potwierdzone pieczęcią lekarską.
- 1.9 W Domu Pomocy Społecznej co najmniej raz na dwa lata pracownicy zespołu terapeutyczno-opiekuńczego uczestniczą w szkoleniach na temat praw mieszkańców oraz kierunków prowadzonej terapii, a także metod pracy z mieszkańcami organizowane przez dyrektora palcówki . ostatnie szkolenie odbyło się 16.02.2015r. (w zał. Protokół ze spotkania z pracownikami)
- 1.10 Uwzględniono zalecenie dot. szkolenia w zakresie wypalenia zawodowego pracowników domu , ustalono termin szkolenia na marzec-kwiecień roku bieżącego, które zostanie przeprowadzone przez lekarza psychiatrę i psychologa obsługujących dps.
- 1.11 W miejscach ogólnodostępnych dla mieszkańców umieszczono adresy instytucji wskazanych w raporcie.

- 1.12 Uzupełniono zgody mieszkańców dot. przechowywania dowodów osobistych oraz wykorzystywania wizerunku, które dołączono do akt osobowych mieszkańca.
- 1.13 Uwzględniono w projekcie budowlanym wszelkie udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, które zostaną zrealizowane w trakcie remontu budynku.

Z poważaniem

Do wiadomości:

1. Starosta Ząbkowicki- P. Roman Fester
2. Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie- P. Beata Mirek

DYREKTOR
Dому Pomocy Społecznej
w Ząbkowicach Śląskich
Beata Mirek
Dorota Stepińska

Krajowy Mechanizm Prewencji

KMP. 575.33.2015.JJ

**Pani
Dorota Sierka
Dyrektor Domu Pomocy
Społecznej
ul. Szpitalna 3
57-200 Ząbkowice Śląskie**

W nawiązaniu do pisma z dnia 18 stycznia 2016 r. (sygn. NA.07.1.2016.DS), uprzejmie dziękuję za odniesienie się do raportu przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji podległej Pani placówce. Jednocześnie pragnę ustosunkować się do kwestii osób ubezwłasnowolnionych oraz ich opiekunów prawnych.

Zastrzeżenia przedstawicieli KMP wielokrotnie budziło, nie tylko omówione w Raporcie uzależnianie od zgody opiekunów prawnych możliwości wychodzenia poza teren placówki, ale również podawanie ubezwłasnowolnionym mieszkankom leków antykoncepcyjnych za zgodą opiekunów prawnych, warunkowania ich decyzją ilość wypalanych przez mieszkańca papierosów oraz możliwości i wysokość wypłaty z depozytu środków finansowych mieszkańca. Ustalenia poczynione przez przedstawicieli KMP w sposób wymowny świadczą o postulowanej w literaturze przedmiotu, konieczności dokonania zmian prawnych w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnością intelektualną, chorobami psychicznymi oraz innego rodzaju zaburzeniami psychicznymi.

Zgodnie z art. 13 § 1 k.c. osoba, która ukończyła lat trzynaście może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem. Art. 14 k.c. stanowi z kolei, iż czynności prawne dokonane przez osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie są nieważne, z wyjątkiem umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego. Umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnej. Ubezwłasnowolnić częściowo można natomiast osobę pełnoletnią, która z tych samych powodów, co wymienione w 13 § 1 k.c., jeżeli jej stan nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, wymaga pomocy w prowadzeniu jej spraw (16 § 1 k.c.). Konsekwencją ubezwłasnowolnienia jest ustanowienie dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie opiekuna prawnego (art. 13 § 2 k.c.), a dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo – kuratora (art. 16 § 2 k.c.).

Zgodnie z przytoczonymi regulacjami ubezwłasnowolniony nie ma lub ma ograniczoną zdolności do nabywania praw i zaciągania zobowiązań, co jednak powinno pozostawać bez wpływu na sferę jego wolności osobistej i możliwość podejmowania decyzji w podstawowych kwestiach związanych z codziennym funkcjonowaniem. Powyższe zdaje się potwierdzać orzecznictwo Sądu Najwyższego, w świetle którego celem ubezwłasnowolnienia jest niesienie pomocy osobie nim objętej w załatwianiu spraw osobistych i majątkowych¹. Niesienie pomocy w żadnym wypadku nie może być tożsame z pozbawieniem osoby ubezwłasnowolnionej autonomii i wpływu na własne życie. Niestety w praktyce z momentem ubezwłasnowolnienia możliwość decydowania o wszystkich aspektach życia danej osoby przejmują sąd i opiekun prawny. *Fakt ubezwłasnowolnienia powoduje, że opiekunowie prawni nie czują się zobowiązani do brania pod uwagę preferencji, woli i potrzeb rozwojowych człowieka, którego życie zostało im przez sąd powierzone*². Powyższe zdają się potwierdzać ustalenia poczynione przez przedstawicieli KMP. Jak podkreśla z kolei K. Kurowski³ w przypadku orzeczenia ubezwłasnowolnienia wiele konsekwencji występuje automatycznie, bez sprawdzenia przez sąd kompetencji danej osoby w tym zakresie. Osoby ubezwłasnowolnione nie mają prawa wyborczego, nie mogą sporządzić testamentu ani wyrazić zgody na zabieg leczniczy. Taki stan rzeczy należy uznać za niezgodny z zasadą proporcjonalności ingerencji ustawowej w sferę praw i wolności.

Na podstawie art. 155 k.r.o. w zw. z art. 175 k.r.o. opiekun sprawuje pieczę nad osobą i majątkiem ubezwłasnowolnionego. Opiekun w tym zakresie podlega nadzorowi sądu opiekuńczego. W doktrynie panuje zgodność, iż przez *sprawowanie pieczy* należy rozumieć podejmowanie wszelkich czynności faktycznych, prawnych i procesowych dotyczących osoby i majątku podopiecznego⁴. Nie może zatem dziwić, iż zgodnie z wyjaśnieniami personelu domów pomocy uzależnianie od zgody opiekunów prawnych zgody na swobodne wyjścia podyktowane jest potrzebą dbania o bezpieczeństwo osób ubezwłasnowolnionych, wydzielania papierosów - o ich zdrowie, a środków pieniężnych – o majątek. Jak zauważa M. Zima-Parjaszewska⁵ życie osobiste i sfera autonomii decyzyjnej to najważniejsze sfery życia, w których najczęściej dochodzi do dyskryminacji. U podłoża takich zachowań leży przekonanie, że dana osoba nie wie co dla niej dobre, nie poradzi sobie, ktoś ją oszuka lub skrzywdzi. Z pewnością wiele wśród osób ubezwłasnowolnionych wymaga wsparcia dostosowanego indywidualnie do ich potrzeb, jednak wsparcie nie może przerodzić się w zastępowanie i decydowanie za kogoś. Także Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 7 marca 2007 r. (sygn. K 28/05) wskazał, że między inspirowaniem do podjęcia decyzji a samodzielnym jej podejmowaniem istnieje z punktu widzenia prawa do wolności zasadnicza różnica jakościowa – pierwsze jest tylko *wtórnym odbiciem* tego prawa, a drugie stanowi jego *istotę*⁶.

¹ Postanowienie SN 11 sierpnia 1971 r. II CR 295/71, postanowienie SN z dnia 7 sierpnia 1972 r. II Cr 302/72, postanowienie SN z dnia 27 października 1976 r. II CR 387/76.

² K. Mrugańska, Życie godne nieubezwłasnowolnione, Integracja – magazyn dla osób niepełnosprawnych ich rodzin i przyjaciół 4/2000, s. 7.

³ K. Kurowski, Wolności i prawa człowieka i obywatela z perspektywy osób z niepełnosprawnościami, Warszawa 2014, s. 106.

⁴ G. Jędrejek, Komentarz do art. 155 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, Lex 2014;

⁵ M. Zima-Parjaszewska, Niepełnosprawność intelektualna jako przesłanka dyskryminacji, s. 18.

⁶ Wyrok z dnia 7 marca 2007 r. sygn. K 28/05.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia, przedstawiciele KMP wskazują, że instytucja ubezwłasnowolnienia ogranicza osobę nią objętą wyłącznie w sferze prawnej, a nie w sferze wolności osobistej. W ocenie przedstawicieli KMP, osoby ubezwłasnowolnione powinny być traktowane przez personel domu na równi z innymi mieszkańcami w każdym aspekcie ich życia, niezwiązanym ze wspomnianymi ograniczeniami w sferze prawnej, w szczególności w możliwości samodecydowania o wyjściach poza teren placówki.

Z poważaniem

dr Justyna Józwiak

Specjalista